

DE KASTELEN VAN HEEMSKERK

Heemskerk heeft een uniek verleden. De Friezen versloegen er in het jaar 28 de Romeinen en het dorp had in de middeleeuwen zelfs zes kastelen. Twee staan er nog in volle glorie en die passeer je op deze 12 km lange Buitenplaatsroute.

Tekst en foto's Joop Duijs

Heemskerk was in de jaren vijftig en zestig een geliefd dagje-uit voor Zaankanters. Als vader op zaterdag om 12 uur uit zijn werk kwam – we kenden toen nog geen vijfdaagse werkweek – had moeder de boterhammen al gesmeerd en een fles limonade gemaakt. Zo uitgerust fietsten we op mooie dagen naar de duinen of het strand. Wij passeerden daarbij onderweg de zogenoemde Vuurlinie, waar mijn moeder vertelde hoe bang ze was geweest bij een aanval van de geallieerde jachtvliegtuigen op Fort Veldhuis dat door de Duitsers was bezet, terwijl zij in de oorlog daar langs fietste.

Heemskerk was toen nog een klein dorp. De inwoners werkten vooral in de aardbeienteelt, waar het dorp 'beroemd' om was in die jaren. De aardbeien werden geveild in Beverwijk en omdat bij het vervoer ervan ezels werden gebruikt, kregen de Heemskerkers de bijnaam 'ezels'. Maar door de vestiging van vele bedrijven aan het Noordzeekanaal en de groei van Hoogovens (tegenwoordig Tata Steel) verdubbelde de bevolking zich in de jaren zestig.

In de loop van de afgelopen decennia werden dan ook vele woonwijken uit de grond gestampt. Heemskerk telt inmiddels bijna 40.000 inwoners.

Het Ommetje dat ik vandaag maak, wordt Buitenplaatsroute genoemd omdat je twee oude kastelen passeert, maar eigenlijk had het ook Woonwijkenroute kunnen heten omdat je meerdere wijken passeert. Het is natuurlijk ongelooflijk dat zo'n dorp twee kastelen bezit. Eens stonden er zelfs zes in Heemskerk! Ze vormden voor de graven van Holland een verdedigings- en uitvalsbasis in de lange strijd met de West-Friezen die in 1274 ten einde kwam.

De kastelen droegen namen als Oud-Haerlem, Meerestein, Rietwijk, Poelenburg, Heemskerk en Assumburg. Op Slot Heemskerk en Assumburg na zijn ze alle in de loop van de eeuwen verwoest of gesloopt.

Ik start bij het in 1969 geopende station en wandel eerst de wijk Zuidbroek in. Even verderop heeft ooit Kasteel Oud-Haerlem gestaan. In de 15^e eeuw bevochten de bewoners van Oud-Haerlem en Slot Heemskerk elkaar tijdens de Hoekse en Kabeljauwse Twisten. Beide kastelen werden daarbij verwoest en alleen Slot Heemskerk werd

herbouwd. Sinds 1975 is het voormalige kasteelterrein van Oud-Haerlem een beschermd archeologisch rijksmonument.

Assumburg, even verderop, staat er nog altijd in volle glorie. Omringd door een prachtige kasteeltuin kijkt het uit op een hedendaags exemplaar: recreatiepark Assumburg/Oud-Haerlem. Odin heeft er zijn voetbalvelden, er ligt een natuurisbaan, een evenemententerrein en er staat een prachtige woonwijk, omringd door een natuurgebied waar schapen het gras kort houden.

De sloten zijn voorzien van natuurvriendelijke oevers en met hogere kruidenlagen is er een natuurlijke overgang van gazon naar bosplantsoen gemaakt voor vlinders en andere insecten. Een plaatje!

Heemskerk heeft sowieso veel groen. Als we zijn overgestoken bereiken we de wijk Poelenburg, met ook weer zo'n mooi parkje. Na het doorkruisen van de wijk Oosterzij bereiken we kasteel Marquette. De laatste bewoner van Slot Heemskerk, dat in 1610 de naam Marquette kreeg, was jonkheer Daan Gevers.

Hij woonde er tot 1979, waarna hij met zijn vrouw, barones De Vos van Steenwijk van Essen tot Wintersheim, naar Apeldoorn vertrok. Over zijn excentrieke oudste broer Frits gaan nog altijd de mooiste verhalen. Hij was een fervent jager, gek op mooie, snelle auto's, vloekte als een dragonder en woonde tot op hoge leeftijd in zijn jachthuis Kijk Uit in het duingebied van Castricum. Tot de sluiting in 1974 bestelde de zonderlinge jonker elke dag rijst, witlof en tartaar in De Rustende Jager. Ook kwam hij heel vaak in de Johanna's Hoeve in Castricum waar hij 's middags koffie met een borrel dronk aan de grote, ronde tafel.

Hij overleed in 1984 op 93-jarige leeftijd. Zijn kapitaal, ongeveer drie miljoen, liet hij na aan Natuurmonumenten en het Wereldnatuurfonds. Op www.duinenmensen.nl kunt u meer lezen over zijn leven.

Tegenwoordig is Marquette in gebruik als restaurant en congrescentrum. Rondom het voormalige kasteel ligt een prachtig landgoed dat we doorkruisen op weg naar het gezellige centrum, vol leuke winkels en terrassen. We

passeren er de Dorpskerk waar nog grafkelders zijn van de adellijke families.

Om het kostbare bezit in handen te houden en uit te breiden werden de nazaten veelal aan elkaar uitgehuwelijkt. Zo was eerder genoemde Frits de oudste zoon van jonkheer Mr. Hugo Gevers, oud-burgemeester van Heemskerk en jonkvrouw Paulina Adriana van Lennep. Zij gingen na hun huwelijk in 1889 wonen op het kasteel Marquette. Hugo had het weer geërfd van zijn vader Jan Hugo, die getrouwd was met Paulina Johanna Rendorp van Marquette, waardoor ook dat kasteel in het bezit was gekomen van de Gevers. Zo werd en bleef je rijk dus.

De kerkklok van de Dorpskerk werd door de Duitsers tijdens de laatste wereldoorlog uit de toren gehaald om omgesmolten te worden in Duitsland. Het schip waarmee de klok werd vervoerd, liep echter bij Urk aan de grond en zonk, zodat de klok na lichting van het schip in 1946 weer in de toren kon worden opgehangen. Op de begraafplaats vind je nog een grafsteen uit 1467 ter nagedachtenis aan de gebroeders Van Assendelft. Een van hen was tijdens een volksoproer in Haarlem doodgeslagen. De ‘gewone’ man leefde in die tijd maar een schamel bestaan.

Zo verdienden de Heemskerkers hun schamele inkomen veelal in de landbouw en het verzamelen van schelpen voor de kalkovens. Pas vanaf het begin van de vorige eeuw werd de aardbeienteelt de belangrijkste bron van inkomen. Een onzeker bestaan omdat in tijden van slechte zomers er minder inkomsten waren.

Vele straatnamen herinneren nog aan de edelen die hier in rijkdom hebben geleefd. Zo passeer ik o.a. de Jonkheer Geverslaan, Jonkheer de Hertainglaan, Ridder Arnoudlaan en de Floris van Alkemadestraat.

Via opnieuw Poelenburg wandel ik terug naar de tuinen van Kasteel Assumburg. Het kasteel ziet er nog net zo uit als in 1546 toen het werd verbouwd met o.a. sloopmateriaal van Oud-Haerlem. Ook dit kasteel was ooit door vererving in het bezit van de Gevers terechtgekomen door familiebanden met de familie Deutz van Assendelft die kasteel Assumburg bezat.

Na het overlijden van de laatste bewoner, de weduwe van Jacob Maarten Deutz van Assendelft, kwam zo ook Assumburg in hun bezit. Omdat het te duur was om twee kastelen te onderhouden, werd Assumburg in 1933 voor 1 gulden verkocht aan het Rijk. De familie verkreeg door vererving in 1896 ook het Castricumse

duingebied, terwijl het duingebied van Heemskerk eigendom was van de familie Boreel.

De Geversen stammen af van grote namen uit de vaderlandse geschiedenis. Er zijn aantoonbare familiebanden met Hugo de Groot (de boekenkist) en Kenau Simons Hasselaar (Spaanse beleg van Haarlem).

Op weg terug naar het station loop ik door de jongste woonwijk Broekpolder. Hier zie je huizen die duidelijk architectonisch zijn beïnvloed door de voormalige kastelen. Er werd hier al gewoond voordat de graven van Holland er hun buitenplaatsen bouwden. Bij het graven van de Velsler- en Wijkertunnel zijn archeologische vondsten gedaan die er op wijzen dat hier al 1700 jaar voor Christus mensen leefden.

De grond van het park is geheel bedekt met folie om die archeologische rijkdom te beschermen. In het park zijn ter nagedachtenis twee moderne terpen gebouwd, want sporen wijzen erop dat hier in de 6e of 7e eeuw een offerplaats lag. Heemskerk heeft echt een uniek verleden.

12 km. Honden niet toegestaan. Bijna geheel verhard. Start bij Station Heemskerk, Euratomplein 1. Je begint bij 82 en gaat via 85-84-86-87-88-29-27-25-26-28-03-04-89-87-86-84-83-81 terug naar 82. Horeca in centrum Heemskerk.

Meer wandelen in Noord-Holland:

www.wandelnetwerknordholland.nl